

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-08-11

Vår referens

Simon Classon

Utredningssekreterare

simon.classon@malmo.se

Remiss Arbetsmarknadsdepartementet - Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete (SOU 2025:25)

ASN-2025-9683

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har getts möjlighet att yttra sig till kommunstyrelsen kring Remiss Arbetsmarknadsdepartementet - Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete (SOU 2025:25).

Regeringen tillsatte under 2021 en nationell delegation för arbetet mot arbetslivskriminalitet. Delegationen har utkommit med fyra betänkande sedan 2022. Detta ärende gäller delegationens slutbetänkande. I betänkandet presenteras ett antal åtgärder och bedömningar med syftet att stärka arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ställer sig positiv till förslag som stärker det offentliga arbetet mot arbetslivskriminalitet. Förvaltningen är positiv till att förslagen kan stärka migrantarbetares skydd och status i samhället.

Förvaltningen ser att den kommunala verkligheten ibland saknas i betänkandet och efterfrågar att det kommunala perspektivet i större utsträckning tas i beaktande vid utformningen av förslagen.

Förvaltningen anser att förslag som syftar till att minska risken för arbetslivskriminalitet bör utformas gemensamt med förslag som syftar till att motverka välfärdsbrott även om de inte täcks av delegationens definition av arbetslivskriminalitet.

I yttrandet presenteras även förvaltningens synpunkter gällande specifika förslag.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden godkänner yttrandet avseende Remiss Arbetsmarknadsdepartementet - Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete (SOU 2025:25)
2. Arbetsmarknads- och socialnämnden skickar yttrandet till kommunstyrelsen

Beslutsunderlag

- Slutbetänkande av Delegationen mot Arbetslivskriminalitet - upplägg - verktyg och åtgärder - fortsatt arbete , SOU 2025:25
- G-Tjänsteskrivelse - Remiss Arbetsmarknadsdepartementet - Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete (SOU 2025:25)

Beslutsplanering

ASN beredning 2025-08-06

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2025-08-14

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2025-08-28

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Regeringen tillsatte under 2021 en nationell delegation för arbetet mot arbetslivskriminalitet. Delegationen har bland annat haft i uppdrag att analysera specifika arbetslivskriminella upplägg och kopplingar till organiserad brottslighet i vissa näringsgrenar samt behandla ett urval av reglerade yrken där arbetslivskriminalitet bedöms medföra särskilt stora risker för samhället.

Delegationen har utkommit med fyra betänkande sedan 2022. Detta ärende gäller delegationens slutbetänkande *Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete*.

Malmö stad är angiven som remissinstans och Arbetsmarknads- och socialnämnden har getts möjlighet att yttra sig.

Om betänkandet

I betänkandet beskrivs ett antal upplägg som används inom arbetslivskriminalitet samt hur arbetslivskriminalitet förhåller sig till organiserad brottslighet.

Vidare beskrivs sex näringsgrenar med hög risk för arbetslivskriminalitet. De beskrivna näringsgrenarna är bygg, restaurang, transport, kroppsvård, städ och säsongsanställningar inom delar av de gröna näringarna (exempelvis bärplockning).

Även fyra reglerade yrken där det bedöms föreligga en särskild risk att yrkesutövare möjliggör arbetslivskriminella upplägg beskrivs. Delegationen har fokuserat yrkena: advokat, auktoriserad revisor, fastighetsmäklare och läkare.

I betänkandet lämnar delegationen förslag på åtgärder mot arbetslivskriminalitet samt beskriver hur delegationen bedömer att arbetet mot arbetslivskriminalitet bör bedrivas framåt.

Eftersom arbetslivskriminalitet spänner över många samhällsområden behandlar utredningen en stor mängd frågor och rättsområden. Inom vissa områden lämnas förslag på nya författningar eller ändringar av befintliga. Inom andra områden görs bedömningar.

Betänkandets förslag

Delegationen har i tidigare betänkanden analyserat myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet och bedömt att kontroller, samverkan, informationsutbyte, styrning och uppföljning är avgörande i arbetet med att motverka arbetslivskriminalitet. I föreliggande betänkande presenteras delegationens bedömning av vad som krävs i arbetet framåt, oavsett ytterligare åtgärder.

Vidare presenteras ett antal åtgärder mot utnyttjande av arbetskraft. Framför allt föreslås:

- En ny lag om lön och andra ersättningar för arbetstagare med arbetstillstånd
- En sanktionsavgift kopplad till utlänningslagstiftningens krav på vissa anställningsvillkor
- Stärkta möjligheter för irreguljära migranter att få ut lön
- Tidsbegränsade uppehållstillstånd för att hävda sin rätt
- Statsbidrag till organisationer som hjälper utsatta för människohandel

Betänkandet innehåller även förslag för att stärka arbetet mot arbetslivskriminalitet inom offentlig upphandling samt genom privat leverantörskontroll.

Vidare presenteras förslag kopplade till de reglerade yrken som analyserats av delegationen samt bedömningar och förslag som tar sikte på bedrivande av verksamhet och identitetsförvaltning

Förvaltningens överväganden

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ställer sig positiv till förslag som stärker det offentliga arbetet mot arbetslivskriminalitet. Förvaltningen är positiv till att förslagen

kan stärka migrantarbetares skydd och status i samhället. Det är en utsatt grupp som riskerar att utnyttjas. Utifrån det tillstyrker förvaltningen de övergripande förslagen i delegationens slutbetänkande.

Gränsen mellan arbetslivskriminalitet och välfärdsbrottslighet är ofta snårig där samma aktörer kan vara involverade i båda typerna av brottslighet. Generellt är det också samma offentliga aktörer som möter båda typerna. Förvaltningen anser därför att förslag som syftar till att minska risken för arbetslivskriminalitet bör utformas gemensamt med förslag som syftar till att motverka välfärdsbrott även om de inte täcks av delegationens definition av arbetslivskriminalitet.

Förvaltningen har samtidigt synpunkter på specifika delar i betänkandet, vilka presenteras nedan.

Avsnitt 5.5: Läkare

I avsnitt 5.5 beskrivs läkare som en av de reglerade yrkesgrupper där arbetslivskriminalitet bedöms medföra särskilt stora risker för samhället. Det beskrivs hur det med falska intyg från läkare om nedsatt arbetsförmåga blir möjligt att ta del av socialförsäkringar. I avsnitt 5.5.3 beskrivs hur det allmänna ibland luras att betala arbetskraftskostnader genom att en läkare felaktigt utfärdar ett sjukintyg om nedsatt arbetsförmåga som ger rätt till sjukpenning från Försäkringskassan medan arbetstagaren fortsatt utför arbete för arbetsgivarens räkning. I betänkandet beskrivs detta enbart gällande sjukpenning som utbetalas av Försäkringskassan.

Förvaltningen vill lyfta att samma upplägg även riktas mot kommuner. Personer som saknar sjukdomsgrundande inkomst har inte möjlighet att söka sjukpenning från Försäkringskassan men har möjlighet att ansöka om ekonomiskt bistånd hos socialtjänsten. Det förekommer bedrägerier där personer beviljas ekonomiskt bistånd utifrån att de saknar sjukdomsgrundande inkomst och enligt läkarintyg saknar arbetsförmåga, samtidigt som personen i själva verket arbetar svart.

Utöver att ge rätt till ersättning på felaktiga grunder får läkaren även betalt av regionen för att bedöma den enskildes arbetskapacitet. Trots att sådan bedömning inte gjorts eller gjorts felaktigt. Förvaltningen ser här att situationen i kommunerna saknas i betänkandet och efterfrågar att den kommunala verkligheten i större utsträckning tas i beaktande vid förslag på åtgärder. Det kommunala perspektivet saknas även i konsekvensbeskrivningarna.

Förvaltningen anser att betänkandet saknar tillräckliga förslag för att motverka den typ av arbetslivskriminalitet, och välfärdsbrott, som beskrivs i avsnittet och involverar läkare.

Förvaltningen vill lyfta att kommunala socialnämnder är mindre organisationer än Försäkringskassan och har med anledning av det också sämre förutsättningar att identifiera falska läkarintyg. Det finns behov av bättre samverkan mellan kommuner, regioner, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och polis gällande att uppmärksamma varandra på aktörer där fusk misstänks.

Avsnitt 6.2: Kontroller, samverkan, informationsutbyte, styrning och uppföljning är avgörande

Förvaltningen instämmer i delegationens bedömningar i avsnittet. Förvaltningen vill särskilt lyfta behovet av att involverade aktörer kan dela information på ett ändamålsenligt sätt som uttrycks i delegationens bedömning. Förvaltningen ser idag ett behov av att kommunerna oftare involveras i den samverkan som sker.

Avsnitt 6.5-6.7

Förvaltningen är positiv till att stärka skyddet för personer med svag ställning på arbetsmarknaden och göra det svårare att fuska.

Förvaltningen vill lyfta att de föreslagna sanktionsavgifterna i avsnitt 6.6.8 är förhållandevis låga och förvaltningen bedömer inte att de kommer fungera avskräckande i tillräcklig utsträckning. Även förslagen i avsnitt 6.6.5 bedöms vara för försiktiga för att ha verkligt avskräckande effekt på arbetsgivare som vill utnyttja systemet.

Förvaltningen tillstyrker förslaget om att den lön som anges som grund för uppehållstillstånd ska gälla och att förändringar av villkor i anställningsavtal ska meddelas Migrationsverket. Förvaltningen föreslår att Migrationsverket ges i uppdrag att tillhandahålla formulär för anställningsavtal som ska ligga till grund för ansökan om arbetstillstånd. Formuläret skulle framför allt syfta till att:

1. Säkerställa att anställningsavtalet innehåller de uppgifter från arbetsgivaren som Migrationsverket behöver för att kunna utreda och fatta beslut om arbets- och uppehållstillstånd med anledning av anställningen.
2. Betona arbetsgivarens skyldighet att meddela ändrade avtalsvillkor till Migrationsverket.
3. Beskriva hur arbetstillståndet påverkas vid ändrat eller avslutat avtal.
4. Beskriva det stöd den enskilde arbetstagaren enligt utredningens förslag kan få från arbetstagarorganisation eller diskrimineringsombudsman vid tvist med arbetsgivaren.

5. Informationstexterna på formuläret bör göras tillgängliga på flera språk för att därigenom säkerställa att arbetstagaren har väsentlig information om förutsättningar för arbetstillstånd inför anställning och flytt till Sverige.

Förvaltningen föreslår att Migrationsverket regelbundet under den tid som arbetstillståndet gäller, och alltid i samband med förlängning, följer upp att avgifter och skatter betalas på korrekt sätt genom de arbetsgivardeklarationen som arbetsgivaren månatligen ska rapportera till Skatteverket. En sådan uppföljning skulle inte bevisa att den anställda har fått ut all lön den har rätt till men säkerställer att skatter och avgifter betalas och kan fungera som en indikator på om arbetsgivaren inte sköter sina åtaganden.

Anställningsavtalet är en viktig handling och kan enligt Brottsförebyggande rådet fungera som en dörröppnare till andra delar av välfärdssystemet¹ Förvaltningen ser ett behov av fler åtgärder som kan motverka fusk med anställningsavtal.

Förvaltningen kan konstatera att 2013 års lag inte fungerar i praktiken. Det är i praktiken för höga trösklar för tredjelandsmedborgare att kunna få tillbaka lön för utfört arbete som inte betalats ut. Förvaltningen är därför positiva till förändringar i lagstiftningen som syftar till att stärka rätten till lön för utfört arbete.

Avsnitt 6.8: Tillfälliga uppehållstillstånd för att hävda sin rätt

Förvaltningen är positiv till att utöka möjligheterna till tidsbegränsade uppehållstillstånd för att hävda sin rätt till lön för utfört arbete. Samtidigt vill förvaltningen lyfta att det enligt vad som framgår i avsnitt 6.8 och betänkandets konsekvensbeskrivningar framgår att personer som skulle vistas här på ett sådant tillfälligt uppehållstillstånd har rätt till sjukvård under vistelsen medan vad som gäller avseende rätt till socialförsäkringssystem inte beskrivs.

För förvaltningen är det viktigt att försörjningsfrågan för den enskilde under det tillfälliga uppehållstillståndet förtydligas. Förvaltningen uppfattar att den enskilde under det tillfälliga uppehållstillståndet inte skulle ha rätt till socialförsäkringssystemen som utgår från bosättningsbaserade förmåner men att de skulle ha rätt till ekonomiskt bistånd från kommunerna utifrån socialtjänstens uppdrag som yttersta skyddsnet.

Förvaltningen anser att det behöver förtydligas vilka rättigheter personer har medan de har tillfälligt uppehållstillstånd för att hävda sin rätt till lön för utfört arbete. Det bör även förtydligas vad som gäller kring arbetstillstånd för den aktuella perioden.

¹ Brottsförebyggande rådet (2015) *Intyget som dörröppnare till välfärdssystemet*; www.bra.se/rapporter/arkiv/2015-03-30-intyget-som-dorroppnare-till-valfardssystemet

Förslagen behöver utformas i samspel med andra förslag på ny lagstiftning. Exempelvis skulle förslagen i SOU 2025:53 *Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper* innebära att personerna i ovan nämnt exempel inte skulle ha rätt till ekonomiskt bistånd från kommunerna. Det skulle ha en tydlig påverkan på hur förslag i föreliggande betänkande faller ut.

Förvaltningen anser att det är viktigt att den enskilde också har faktiska möjligheter att fullfölja sin rättsprocess från hemlandet eftersom kostnaderna för att vistas i Sverige under rättsprocessen gör att det för många inte kommer vara en realistisk möjlighet.

Avsnitt 6.9: Statsbidrag till organisationer som hjälper utsatta för människohandel

Människor som är utsatta för människohandel är en väldigt utsatt grupp och förvaltningen är positiv till förslag som kan stärka deras skydd. Förvaltningen ser att civilsamhället ofta har större och bättre möjligheter än socialtjänsten att nå ut till människor utsatta för människohandel.

Förvaltningen tillstyrker förslaget att ändra *Förordningen om statsbidrag för visst våldsförebyggande arbete* på så sätt att människohandel för alla ändamål omfattas. Förvaltningen tillstyrker även förslagen om att kartlägga målgruppens behov.

Det finns idag en brist på insatser riktade till målgruppen. Endast ett fåtal skyddade boenden finns som tar emot män som är drabbade av människoexploatering. Även annat stöd saknas idag. Frivilligorganisationer står för lite av det stödet men har, som det även beskrivs i betänkandet, begränsade möjligheter att utöka stödet. Att låta hela målgruppen, dvs alla ändamål, ingå i statsbidragen skulle möjliggöra för organisationer i civilsamhället att bidra med ett ökat stöd för utsatta individer.

Förvaltningen ser att det finns ett behov av ökat juridiskt stöd till personer utsatta för människohandel. Att stärka individernas faktiska förmåga att kräva vad de har laglig rätt till gentemot arbetsgivaren skulle även bidra till att försvåra för arbetsgivare som utnyttjar irreguljära migranter eller står för människohandeln.

Förvaltningen vill lyfta att det idag endast är genom domstol det går att få status som brottsoffer för människohandel. Det försvårar arbetet med människor utsatta för människohandel eftersom det kan vara svårt att styrka i rätten. Förvaltningen efterfrågar därför en uppdaterad definition av formell identifiering av brottsoffer.

En sådan uppdatering bör göras med syftet att underlätta för inblandade myndigheter att förstå de speciella omständigheter som finns runt personer som är offer för exploatering och människohandel. Det bör också stärka möjligheten att få det stöd som de har rätt till även utifrån nuvarande lagstiftning.

Avsnitt 6.14: Leverantörskontroll vid offentlig upphandling

Förvaltningen instämmer i att upphandlande myndigheter har en nyckelroll i att förebygga och motverka arbetslivskriminalitet. Förvaltningen tillstyrker de förslag som lämnas i avsnitt 6.14 men ser ett behov av fler och mer långtgående åtgärder för att ge stöd och verktyg till upphandlande myndigheter.

Förvaltningen instämmer i betänkandets bedömning att regeringen bör genomföra leverantörskontrollutredningens (SOU 2023:43) förslag. Särskilt gällande förslaget att Bolagsverket ska tillhandahålla ett system för samordnad registerkontroll.

Förvaltningen instämmer i bedömningen i avsnitt 6.14.3 att regeringen ytterligare bör se över de rättsliga förutsättningarna för särskilt kommuner och regioner att genomföra ändamålsenliga leverantörsprövningar och kontroller i samband med upphandlingar.

Mycket vård och behandling upphandlas från privata aktörer. Det förekommer arbetslivskriminella upplägg inom marknaden för privat utförd vård och behandling som inte inkluderats i betänkandet. Exempelvis finns risk för fusk inom HVB. Det kan grunda sig i att de som behandlar inte har de kvalifikationer som krävs eller uppgetts, men även i att boendet bedrivs av aktörer involverade i organiserad brottslighet.

Förutom att lura välfärden på pengar och bidra till att snedvrída konkurrensen gör det att personer i behov av vård inte får det. Förvaltningen efterfrågar fler åtgärder för att kunna motverka arbetslivskriminalitet inom upphandlad vård och behandling.

Avsnitt 6.16: Åtgärder kopplade till vissa reglerade yrken

I de förslag som presenteras berörs läkare bara av förslagen i avsnitt 16.16.3 om *översyn för att förbättra vandelssprövningar*. Eftersom risken för både arbetslivskriminalitet och övrig välfärdsbrottslighet beskrivs gällande läkare i avsnitt 5.5 ser förvaltningen ett tydligt behov av åtgärder för att förebygga och förhindra fusk kopplat till läkare.

Förvaltningens syn beskrivs närmre ovan under avsnitt 5.5.

Övriga synpunkter

Förvaltningen efterfrågar förslag som kan motverka bedrägerier inom tandvården. Tandläkare är ett reglerat yrke som likt de som har inkluderats i föreliggande betänkande är utsatt för olika typer av kriminella upplägg.

Förvaltningen vill uppmärksamma att det exempelvis förekommer att personer ansöker om och beviljas ekonomiskt bistånd från kommunen för att betala behandling hos tandläkare som inte utförs. I sådana fall som upptäckts hos förvaltningen får tandläkaren pengar för tandvård som aldrig utförts och den enskilde får bistånd från kommunen för behandling som den aldrig fått eller betalat för. Utifrån detta anser

förvaltningen att yrkesgruppen tandläkare bör inkluderas i det fortsatta arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Ansvariga

Madeleine Moberg Enhetschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef